

NÁSTROJ BAPT PRO HODNOCENÍ PŘEDČASNÉHO UKONČENÍ KOJENÍ A JEHO TRANSKULTURNÍ MODIFIKACE

BAPT (BREASTFEEDING ATTRITION PREDICTION TOOL) AND ITS TRANSCULTURAL MODIFICATIONS

Lenka Vrlová¹, Iveta Ospalíková¹, Ludmila Matulníková¹

Abstrakt

Východiska: Kojení je optimálním způsobem výživy dítěte a má prokazatelné zdravotní benefity v krátkodobém i dlouhodobém horizontu pro dítě i matku. Celosvětový trend výlučného kojení do 6 měsíců věku dítěte je nižší než 40%. Hodnotící nástroje pro posouzení kojení umožňují identifikaci žen ohrožených předčasným ukončením kojení.

Cíl: Cílem publikace bylo vytvořit přehled o publikovaných studiích, které popisují transkulturní adaptaci a validaci nástroje BAPT.

Metody: Vyhledávání relevantních studií bylo realizováno ve vědeckých databázích (PubMed, Scopus, Web of Science, CINAHL, ProQuest, Wiley Online Library a ReseachGate). Rešerše byla provedena na základě stanovených klíčových slov, s využitím booleovských operátorů, od dubna 2022 do srpna 2023, s časovým omezením od roku 1989. Analytické review bylo vytvořeno dle PRISMA protokolu.

Výsledky: Celkem bylo vyhledáno 109 studií, pro konečné zpracování bylo využito 7 studií. Zařazovacími kritérii byly: empirické studie uvedené v recenzovaném časopise, kvantitativní výzkum s jasně uvedenou metodologií a dostupností plného textu v anglickém jazyce.

Závěr: Bylo identifikováno 7 studií, jejichž primárním cílem bylo popsat proces transkulturní adaptace a validace nástroje BAPT v různých zemích. BAPT prokázal dobrou prediktivní schopnost identifikovat ženy ohrožené předčasným ukončením kojení. Provedený přehled může pomoci při výběru vhodného nástroje pro posouzení kojení v klinickém prostředí nebo pro výzkum.

Klíčová slova

kojení, Breastfeeding Attrition Prediction Tool (BAPT), psychometrické vlastnosti, systematický přehled

¹ Ústav ošetrovatelství, Fakulta zdravotnických věd, Univerzita Palackého v Olomouci

Abstract

Background: Breastfeeding is an optimum method of nourishing a baby and demonstrably has health benefits in the short and long term for both the baby and the mother. The global trend of exclusive breastfeeding until 6 months of the baby's age is lower than 40%. Evaluation tools for the assessment of breastfeeding make it possible to identify women at risk of early cessation of breastfeeding.

Objective: The publication was aimed at creating an overview of published studies that describe transcultural adaptation and validation of the BAPT tool.

Methods: A search of relevant studies was made in scientific databases (PubMed, Scopus, Web of Science, CINAHL, ProQuest, Wiley Online Library, and ResearchGate). The search was conducted on the basis of specified key words, using Boolean operators, from April 2022 to August 2023, with a time limit from 1989. The analytical review was created based on the PRISMA protocol.

Results: A total of 109 studies were found, and 7 studies were used for final processing. The inclusion criteria were as follows: empiric studies included in the reviewed journal, quantitative research with clearly specified methodology, and availability of full text in English.

Conclusions: Seven studies were identified, the primary goal of which was to describe the process of transcultural adaptation and validation of the BAPT tool in various countries. The BAPT has demonstrated a good predictive ability to identify women at risk of early cessation of breastfeeding. The overview produced can be of help in the selection of a suitable tool for the assessment of breastfeeding in a clinical environment, or for research.

Keywords

breastfeeding, Breastfeeding Attrition Prediction Tool (BAPT), psychometric properties, systematic review

ÚVOD

Kojení je ideálním způsobem výživy kojenců a malých dětí. Mateřské mléko obsahuje mnoho zdraví prospěšných látek, moduluje imunitní systém dítěte a zásadně ovlivňuje zdraví člověka v budoucím životě. Včasným zahájením kojení, nejlépe do 1 hodiny po narození, se startuje imunitní systém novorozence a snižuje riziko novorozenecké úmrtnosti (Bánovčin a Zibolen, 2016; Mazúchová, Maskálová a Divoková, 2022; WHO,

2015). Výsledky studií poukazují na přímý vztah mezi časnou výživou a rizikem rozvoje civilizačních onemocnění (Chowdhury et al., 2015; Tláškal, 2014; Zlatohlávková, 2016). Kojení je rovněž podstatné pro budování citové vazby mezi matkou a dítětem (Havens a Wines, 2019; Imchen et al., 2023; Mrowetz a Peremská, 2013). Světová zdravotnická organizace (WHO) doporučuje výlučné kojení do šesti měsíců věku dítěte a pokračovat v kojení i se zaváděním pevné stravy ideálně alespoň do 2 let. Celosvětový trend výlučného kojení je nižší než 40 % (WHO, 2014). V ČR se údaje o výlučném kojení do 6 měsíců věku dítěte sledují od roku 2020 a počet výlučně kojících dětí v tomto roce byl 16,3 %. Ze statistických údajů je patrné, že trvale stoupá počet dokrmovaných dětí, stoupá počet nekojených dětí a v počtu výlučně kojících dětí ČR nedosahuje ani globální úrovně (Laktační liga, 2023).

WHO definuje základní principy strategie zdraví v programu „Zdraví 2030“ a do roku 2025 je cílem zvýšit míru exkluzivního kojení po dobu prvních 6 měsíců alespoň na úroveň 50 % (WHO, 2014). Zvýšení míry kojení je národní prioritou mnoha zemí a realizují programy na podporu zdraví matek a dětí, podporu kojení a výživy nejmenších dětí dle doporučení WHO.

Pro zvýšení počtu kojících matek a ideálně dlouhodobě výlučně kojících matek je potřeba v klinické praxi identifikovat ženy s rizikem předčasného ukončení kojení. Poskytovatelé zdravotní péče potřebují nástroje pro identifikaci možných problémů při kojení pro navržení vhodných klinických nebo vzdělávacích intervencí. Hodnotící a měřící nástroje poskytují vodítko a systematizují činnosti realizované v klinické praxi. Pro posouzení kojení existuje velké množství hodnotících a měřících nástrojů, bohužel převážná většina je v anglickém jazyce. Jazyková bariéra, složitý proces několikastupňového překladu a národní validace nástrojů, mohou být hlavními důvody omezeného využití nástrojů v klinické praxi (Bóriková a Žiaková, 2007). V českém jazyce jsou aktuálně dostupné dva validované nástroje pro hodnocení kojení, LATCH Score (hodnocení účinnosti kojení a rozpoznání problémů vyžadujících podporu a další sledování) a BSES-SF (škála vlastní efektivity kojení). Pro eliminaci rizika předčasného ukončení kojení je dále zdůrazňována důležitost znalostí žen o kojení, dovedností a podpora kojících žen ze strany poskytovatelů zdravotní péče (Kehinde, O'Donnell a Grealish, 2023).

Cíl práce

Cílem publikace bylo vytvořit přehled o publikovaných relevantních studiích, které popisují transkulturní adaptaci a validaci nástroje BAPT (Breastfeeding Attrition Prediction Tool) pro hodnocení rizika předčasného ukončení kojení.

POPIS REŠERŠNÍ STRATEGIE

Metodika

Na základě rešeršní strategie provedené v elektronických databázích byly vyhledány, analyzovány a kriticky posouzeny relevantní publikované studie popisující transkulturní adaptaci a validaci nástroje BAPT.

Design

Narativní literární přehled.

Strategie vyhledávání

Vyhledávání studií bylo iniciálně realizováno ve dvou vědeckých databázích PubMed a Scopus, následně byly zahrnuty databáze Web of Science, CINAHL, ProQuest, Wiley Online Library a ResearchGate. Zvolené vědecké databáze byly vybrány pro vyhledávání relevantních výstupů v oblasti zdravotnictví a dle možnosti institucionální dostupnosti. Rešerše byla prováděna na základě stanovených klíčových slov (kojení, Breastfeeding Attrition Prediction Tool (BAPT), psychometrické vlastnosti, systematický přehled) pomocí PICO nástroje. Ve všech databázích byla použita stejná klíčová slova s využitím booleovských operátorů OR a AND. Rešerše probíhala od dubna 2022 do srpna 2023, s časovým omezením od roku 1989. Analytické review bylo vytvořeno dle PRISMA protokolu. Před zahájením vyhledávání byla stanovena klinická otázka: „Které země provedly transkulturní adaptaci a validaci hodnotícího nástroje BAPT?“ Výsledkem vyhledávání bylo celkem 109 studií, pro konečné zpracování bylo využito 7 studií. Identifikované publikace obsahovaly informace o procesu transkulturní validace a adaptace nástroje BAPT v různých zemích.

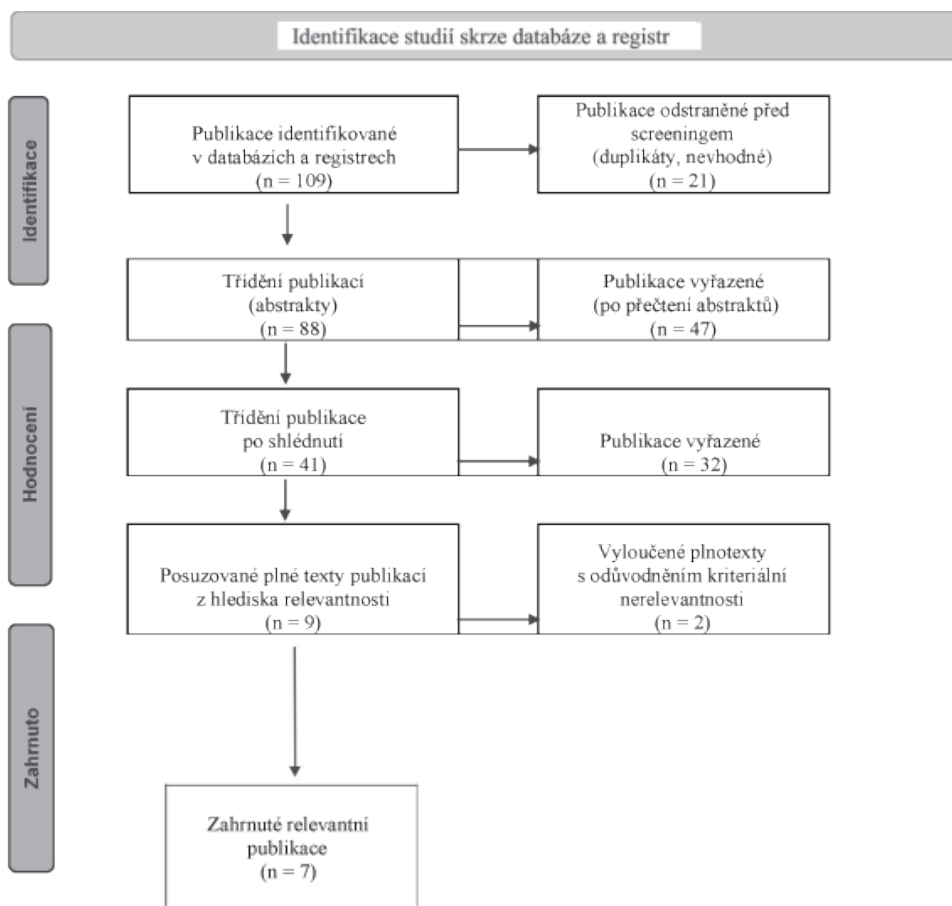
Kritéria pro zařazení studií

Pro zařazení i vyřazení jednotlivých studií byla předem definována kritéria. Zařazovacími kritérii byly: empirické studie uvedené v recenzovaném časopise, kvantitativní výzkum s jasně uvedenou metodologií a dostupností plného textu v anglickém jazyce se zaměřením na nástroj BAPT. Mezi vyřazující kritéria patřila: nedostupnost článku v anglickém jazyce, nedostupnost full textu článku, absence zdrojů použité literatury, absence informací o transkulturní adaptaci a validaci nástroje. Do přehledu nebyly zařazeny studie, které realizovaly výzkum formou replikace již adaptovaného nástroje BAPT. Výjimku tvoří pouze modifikace původního nástroje samotnou autorkou. Dále nebyly použity nerelevantní studie, kvalitativní studie, případové studie, protokoly a zprávy, nebo výzkumy se zaměřením na jiný hodnotící nástroj.

Výběr studií na základě vývojového diagramu PRISMA

Vyhledané studie byly systematicky tříděny a analyzovány nezávisle dvěma odborníky dle doporučeného PRISMA protokolu. V první fázi výzkumu probíhalo vyhledávání relevantních studií ve vědeckých databázích (PubMed, Scopus, Web of Science, CINAHL, ProQuest, Wiley Online Library a ResearchGate). Dále probíhalo odstraňování duplikátů na základě analýzy názvů ($n = 21$) a vyřazení jednotlivých studií na základě analýzy abstraktů ($n = 47$). Ve druhé fázi probíhalo čtení plnotextů s následným posouzením relevance studií dle stanovených kritérií. V závěrečné fázi proběhla analýza a kritické posouzení jednotlivých výzkumů dle hodnotícího nástroje JBI a konsenzus pro zařazení relevantních výzkumů všech odborníků. Pro nekompatibilitu s cílem přehledové studie bylo vyloučeno dalších 34 studií. Celkem bylo identifikováno 7 relevantních výzkumných studií s dostupností plného textu v anglickém jazyce a jasně uvedenou metodologií procesu transkulturní adaptace a validace nástroje BAPT zaměřeného na riziko předčasného ukončení kojení.

Obr. 1 PRISMA 2020 schéma vyhledávací strategie

Zdroj: Page et al., 2021

Extrakce dat

Z celkem 109 vyhledaných studií bylo identifikováno 7 relevantních studií, které obsahovaly klíčové informace o psychometrických vlastnostech nástroje BAPT při transkulturní validaci a adaptaci nástroje v různých zemích. V rámci jednotlivých studií byla analyzována data: název studie, autor, rok, země, použitý nástroj, počet položek, počet respondentů, proces transkulturní adaptace a validace nástroje, výsledky, limitace a použité zdroje. V rámci syntézy dat probíhal narativní popis jednotlivých realizovaných výzkumů s jejich vyobrazením v tabulce. Následně byly pomocí sumační obsahové analýzy posouzeny souvislosti výzkumů vzhledem ke stanovanému cíli studie.

VÝSLEDKY

Celkem bylo identifikováno 7 publikovaných studií autorů z USA (3), Turecka (1), Iránu (1), Číny (1) a Ománu (1). Jedná se o empirické studie uvedené v recenzovaném časopise, realizovaný kvantitativní výzkum s jasně uvedenou metodologií a dostupností plného textu v anglickém jazyce. Zpracovaný přehled vybraných studií (název nástroje, autor, účel/počet respondentů, počet položek, škála/identifikované domény, spolehlivost/výsledky) je uveden v tab. 1.

Tab. 1 Přehled publikovaných studií popisujících transkulturní modifikaci nástroje BAPT

Nástroj	Autor/ Rok/ Místo	Účel/ Počet respondentů	Počet položek	Škála/ Identifikované domény	Spolehlivost/ Výsledky
Breastfeeding Attrition Prediction Tool (BAPT)	Janke, 1992, USA (Aljaška)	Identifikovat ženy s rizikem předčasného ukončení kojení na základě po- stojů ke kojení, 248 žen do 6 týdnů a 16 týdnů po po- rodu	94 položek	6 bodová Liker- tova škála, 4 domény = po- stoj ke kojení; pozitivní nasta- vení ke kojení (PBS) a nega- tivní nastavení ke kojení (NBS), sociální a profesio- nální podpora (SPS), vnímaná kontrola kojení (PBC), demo- grafické údaje.	Cronbachova alfa = 0,80 (NBS 0,75, PBS 0,70, BFC 0,75, PS 0,86 a FFS 0,78).
Breastfeeding Attrition Prediction Tool (BAPT)	Janke, 1994, USA (Aljaška)	Modifikovaná verze BAPT. Identifikovat ženy s rizikem předčasného ukončení kojení na základě po- stojů ke kojení, 201 žen do 8 týdnů po po- rodu	52 položek	6 bodová Liker- tova škála, 4 domény (PBS, NBS, SPS, PBC), demo- grafické údaje.	Cronbachova alfa = 0,80 (NBS 0,83, PBS 0,79, BFC 0,81, SPS 0,85).

Modified Breastfeeding Attrition Prediction Tool (BAPT)	Gill et al., 2007, USA (Texas)	Modifikovaná verze BAPT (Španělská verze). Identifikovat antepartálně záměr u 143 žen kojit (ve 3.trim. těhotenství)	35 položek	3 bodová škála (32 položek z 35 položek bylo hodnoceno na 3 bodové škále pro BAPT), 4 domény (PBS, NBS, SPS, PBC + 3 položky k záměru kojit), současně otázky ke stravovacím návykům a porodu	Cronbachova alfa celkově 0,83 (PBS 0,78, NBS 0,80, SPS 0,82, PBC 0,86)
Breastfeeding Attrition Prediction Tool (BAPT)	Muslu et al., 2011, Turecko (Izmir)	Modifikovaná verze BAPT (Turecká verze). Identifikovat ženy s rizikem předčasněho ukončení kojení, ve dvou fázích, 348 žen, v posledním trim. těhotenství až do 8 týdnů po porodu	49 položek	5 bodová Likertova škála, 4 domény (PBS, NBS, SPS, PBC), demografické údaje.	Cronbachova alfa = 0,88 (NBS 0,82, PBS 0,80, BFC 0,87, SPS 0,92).
Modified Breastfeeding Attrition Prediction Tool (BAPT)	Mortazavi, et al., 2015, Irán (Šahrúd)	Modifikovaná verze BAPT (Iránská verze). Identifikovat u 356 těhotných žen riziko předčasněho ukončení kojení (3. trim. těhotenství do 6 měsíců po porodu)	49 položek	6 bodová Likertova škála, 4 domény = postoj ke kojení; pozitivní nastavení ke kojení (PBS) a negativní nastavení ke kojení (NBS), sociální a profesio-nální podpora (SPS), vnímaná kontrola kojení (PBC), demografické údaje.	Cronbachova alfa = 0,775 (NBS 0,857, PBS 0,657, BFC 0,865, SPS 0,767).

Modified Breastfeeding Attrition Prediction Tool (BAPT)	Wan et al., 2015, Čína (Šanghaj)	Modifikovaná verze BAPT (Čínská verze). 272 žen, 4 a 6 měsíců po porodu	47 položek	5 bodová Likertova škála, 4 domény, hodnocení postoje ke kojení, subjektivní normy a kontroly kojení (PBS, NBS, SPS, PBC), (5 položek bylo smazáno), demografické údaje. Současně distribuována KBS škála znalostí o kojení.	Cronbachova alfa nástroje 0,80 (koeficienty domén byly 0,81–0,92)
Revised Breastfeeding Attrition Prediction Tool (Revised-BAPT)	Al-Barwani et al., 2023, Omán (Maskatu)	Modifikovaná verze BAPT (Arabská verze). 427 žen během poporodní hospitalizace a v 8. týdnu po porodu	34 položek	4 bodová Likertova škála, 4 domény (PBS, NBS, SPS, PBC). Po pilotním testování zredukována hodnotící škála a přidány 2 položky pro doménu SPS škály (blízcí přátelé a zdravotní sestra). Současně distribuována škála záměr krmení a znalosti matek o kojení.	Cronbachova alfa nástroje 0,83 (NBS 0,81, PBS 0,74, BFC 0,89, hodnota pro SPS nebyla jasně definována)

DISKUZE

V sedmi identifikovaných publikacích je popsán proces transkulturní modifikace nástroje BAPT napříč různými kulturami. Sebehodnotící nástroj BAPT je nástrojem k identifikaci rizika předčasného ukončení kojení. Byl vytvořen v Americe roku 1992 autorkou Jill R. Janke. Nástroj byl konstruován na základě Teorie plánovaného chování (Theory of Planned Behavior, TPB), přičemž tento model je schopný predikovat výskyt specificky definovaného žádoucího nebo nežádoucího chování (Beck a Ajzen, 1991). Dle Janke je TPB ideální pro předpovídání úspěšnosti kojení, protože existuje úzká souvislost mezi postojem, odhodláním a podporou. Nástroj obsahuje 94 položek a je rozdělen na 4 domény (subškály), které měří pozitivní (PBS) a negativní (NBS) postoje matky ke kojení,

subjektivní normy (FFS = rodina, přátelé, PS = profesionální podporu) a vnímanou kontrolu chování (BFC). Součástí dotazníku jsou položky zaměřené na demografické údaje. Pro hodnocení jednotlivých položek je využita šestibodová škála Likertova typu: 1 (silně nesouhlasím) – 6 (silně souhlasím). Čím vyšší je výsledné skóre, tím větší je schopnost ženy dosáhnout úspěšného kojení. Janke (1992) realizovala výzkum na Aljašce u 248 žen, které plánovaly kojit minimálně 6 týdnů po porodu. BAPT byl aplikován během hospitalizace u žen v časném poporodním období a následně byly uskutečněny 2 telefonické rozhovory s kojícími ženami v 6. a 16. týdnu po porodu. Revidovaný BAPT (Janke, 1994) obsahuje 52 položek rozdělených na 4 škály s 6 bodovou hodnotící škálou Likertovu typu. Do testování bylo zapojeno 201 žen, které vyplnily dotazník v časném poporodním období a následně byly telefonicky kontaktovány v 8 týdnech po porodu. Psychometrické vlastnosti nástroje BAPT byly dále zkoumány v pěti jazykových variacích; v Turecku (turecká verze), v Mexiku (španělská verze), v Íránu (perská verze), v Číně (čínská verze) a v Ománu (arabská verze). Původní studie (Janke, 1994; Janke, 1992) poskytují dostatek důkazů o konstrukční validitě a vnitřní konzistenci, kterou ověřilo mnoho autorů při replikaci nástroje (Dick et al., 2002; Joshi et al., 2014; Lewallen, 2006; Ryser, 2004; Wambach et al., 2011). Celkem u 73 % respondentů byl nástroj schopen předpovědět stav kojení do 8 týdnů po porodu (Janke, 1994). Většina autorů modifikuje nástroj zejména redukcí počtu položek a realizuje výzkum za různých podmínek (jiný čas testování, velikost vzorku, Likertova škála) (Gill et al., 2007; Mortazavi et al., 2015; Muslu, Basbakkal a Janke, 2011; Wan et al., 2015; Al-Barwani et al., 2023). Počet položek jednotlivých nástrojů se pohyboval v rozmezí od 34 do 94 položek. Mnoho autorů uvádí rozdílné informace o původních studiích (o počtu respondentek, počtu položek dotazníku, časové údaje o publikaci nástrojů, hodnotící škála) autorky Janke (Casal et al., 2017; Dick et al., 2002; Sartorio et al., 2017). Nejnížší počet položek modifikované verze nástroje je obsaženo v arabské verzi (Al-Barwani et al., 2023), naopak nejvyšší počet položek obsahuje pouze původní nástroj samotné autorky (Janke, 1992), modifikované verze v turecké a iránské verzi zahrnují shodně 49 položek (Mortazavi et al., 2015; Muslu, Basbakkal a Janke, 2011). Španělská, turecká a iránská verze modifikovaného nástroje se zaměřovala na identifikaci záměru kojení u žen již antepartálně. Postnatálně většina respondentek vyplňovalo dotazníky s pomocí plánovaných telefonických rozhovorů, iránský dotazník BAPT respondentky vyplňovaly každý měsíc osobně s porodní asistentkou v centru primární zdravotní péče, současně při zdravotní kontrole dítěte. Čínský dotazník BAPT byl zpětně distribuován pomocí předem ofrankované obálky. U všech modifikovaných nástrojů je uváděným údajem pro hodnocení psychometrických vlastností vnitřní konzistence nástroje koeficient Cronbachova alfa (0,775–0,88). Nejspolehlivější modifikací nástroje dle Cronbachova alfa (0,88) byla turecká verze, nejnížší hodnotu uvádí iránská verze (0,77). Tři verze nástroje byly respondentkami hodnoceny na 6 bodové Likertově škále (Janke, 1994; Janke, 1992; Mortazavi et al., 2015), dvě modifikované verze byly hodnoceny na 5 bodové Likertově škále (Muslu, Basbakkal a Janke, 2011; Wan et al., 2015), jedna modifikovaná verze nástroje byla hodnocena na 4 bodové Likertově škále (Al-Barwani et al., 2023) a jedna na 3 bodové Likertově škále (Gill et al., 2007). Španělská verze nástroje

byla rozdělena na 5 domén (doména navíc obsahovala položky k záměru žen kojít), ostatní autoři ponechali původní rozdělení nástroje na 4 domény. Vyjma španělské verze všichni autoři modifikovaných nástrojů pro posouzení rizika předčasného ukončení kojení ponechali součástí nástroje položky zaměřující se na demografické údaje respondentek, se španělskou verzí BAPT byly současně zjišťovány informace ohledně stravovacích návyků těhotné ženy a plánovaného porodu, s čínskou verzí BAPT byl distribuován dotazník KBS zkoumající škálu znalostí o kojení, s arabskou verzí BAPT byly distribuovány dotazníky škála zaměřující se na znalosti matek o kojení a záměr kojení.

ZÁVĚR

Provedená studie poukazuje na nástroj BAPT pro posouzení předčasného ukončení kojení, vytvořeného na základě konstruktů TPB, jehož transkulturní modifikace byla realizována kromě USA ještě v dalších 4 zemích. Na základě vyhodnocení psychometrických vlastností nástroje BAPT a jeho modifikací většina autorů uvádí dobrou prediktivní schopnost identifikovat riziko předčasného ukončení kojení. BAPT může být platným a spolehlivým nástrojem, který lze použít v klinické praxi k identifikaci rizikových žen po porodu i ve výzkumu (Ghaffari et al., 2019).

Dedikace

Publikace je dedikována projektu IGA_FZV_2023_010: Jazyková validace a adaptace hodnotícího nástroje BAPT pro klinické prostředí (Studentská grantová soutěž Fakulty zdravotnických věd UP v Olomouci).

Střet zájmů a etické aspekty

Autoři publikace si nejsou vědomi žádného střetu zájmů a při zpracování výsledků byly dodrženy veškeré etické aspekty.

Limity

Autoři publikace připouští jazykovou limitaci při provedení rešerše se zaměřením na publikované relevantní články pouze v anglickém jazyce.

Literatura

AL-BARWANI, S. et al. Cross-cultural adaptation and linguistic validation of the translated arabic revised Breastfeeding Attrition Prediction Tool. *Journal of Nursing Measurement* [online]. 2023, vol. 31, no. 1, p. 5–18. [cit. 8. 6. 2023]. ISSN 1945-7049. DOI: 10.1891/JNM-D-21-00036.

BÁNOVČIN, P. a ZIBOLEN, M. *Základné informácie o materskom mlieku a dojčení pre pracovníkov v zdravotníctve* [online]. Bratislava: A-medi management, 2016. [cit. 8. 6. 2023]. ISBN 978-80-89797-17-2. Dostupné z: https://www.1000dni.cz/wp-content/uploads/2016/11/Z%C3%A1kladn%C3%A9_info_MM_-kniha-cel%C3%A1-7.pdf.

BECK, L. and AJZEN, I. Predicting dishonest actions using the theory of planned behavior. *Journal of Research in Personality* [online]. 1991, vol. 25, no. 3, p. 285–301. [cit. 8. 6. 2023]. ISSN 1095-7251. DOI: 10.1016/0092-6566(91)90021-H.

BÓRIKOVÁ, I. a ŽIAKOVÁ, K. Problematika posudzovacích nástrojov v ošetrovatelstve. In: BUŽGOVÁ, R. a JAROŠOVÁ, D. (eds.). *Ošetrovateľská diagnostika a praxe založená na dôkazoch* [online]. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2007, s. 13–17. ISBN 978-80-7368-230-9. Dostupné z: <https://dokumenty.osu.cz/lf/uom/uom-publikace/ebn-2007.pdf>.

CASAL, C. S. et al. A Critical Review of Instruments Measuring Breastfeeding Attitudes, Knowledge, and Social Support. *Journal of Human Lactation* [online]. 2017, vol. 33, no. 1, p. 21–47. [cit. 8. 6. 2023]. ISSN 1552-5732. DOI: 10.1177/0890334416677029.

DICK, M. J. et al. Predicting Early Breastfeeding Attrition. *Journal of Human Lactation* [online]. 2002, vol. 18, no. 1, p. 21–28. [cit. 8. 6. 2023]. ISSN 1552-5732. DOI: 10.1177/089033440201800104.

GHAFFARI, M. et al. Prenatal Interventional Program about Mothers' Behavior Related to Exclusive Breast Feeding: Findings of Planned Behavior Theory-Based Research. *Journal of Lifestyle Medicine* [online]. 2019, vol. 9, no. 2, p. 143–149. [cit. 8. 6. 2023]. ISSN 2288-1557. DOI: 10.15280/jlm.2019.9.2.143.

GILL, S. L. et al. Predicting Breast-feeding Attrition: Adapting the Breast-feeding Attrition Prediction Tool. *Journal of Perinatal & Neonatal Nursing* [online]. 2007, vol. 21, no. 3, p. 216–224. [cit. 8. 6. 2023]. ISSN 0893-2190. DOI: 10.1097/01.JPN.0000285811.21151.37.

HAVENS, J. M. E. and WINES, M. Screening for Mothers at Risk to Wean Early and Referral to a Lactation Support Person for Prolonging Breastfeeding. *The Journal of Perinatal Education* [online]. 2019, vol. 28, no. 1, p. 51–60. [cit. 8. 6. 2023]. ISSN 1548-8519. DOI: 10.1891/1058-1243.28.1.51.

CHOWDHURY, R. et al. Breastfeeding and maternal health outcomes: a systematic review and meta-analysis. *Acta Paediatrica* [online]. 2015, vol. 104, no. S467, p. 96–113. [cit. 8. 6. 2023]. ISSN 1651-2227. DOI: 10.1111/apa.13102.

IMCHEN, M. et al. Factors Affecting the Composition of the Human Microbiome. In: KOTHARI, V., KUMAR, P. and RAY, S. (eds.). *Probiotics, Prebiotics, Synbiotics, and Postbiotics* [online]. Singapore: Springer, 2023, p. 49–63. [cit. 8. 6. 2023]. ISBN 978-981-99-1463-0. DOI: 10.1007/978-981-99-1463-0_3.

JANKE, J. R. Development of the Breast-Feeding Attrition Prediction Tool. *Nursing research* [online]. 1994, vol. 43, no. 2, p. 100–104. [cit. 8. 6. 2023]. ISSN 1538-9847. DOI: 10.1097/00006199-199403000-00008.

JANKE, J. R. Prediction of breast-feeding attrition: Instrument development. *Applied Nursing Research* [online]. 1992, vol. 5, no. 1, p. 48–53. [cit. 8. 6. 2023]. ISSN 1532-8201. DOI: 10.1016/S0897-1897(05)80086-2.

JOSHI, A. et al. Exploration of factors influencing initiation and continuation of breastfeeding among Hispanic women living in rural settings: a multi-methods study. *Rural and Remote Health* [online]. 2014, vol. 14, no. 3. [cit. 8. 6. 2023]. ISSN 1445-6354. DOI: 10.22605/RRH2955.

KEHINDE, J., O'DONNELL, C. and GREALISH, A. The effectiveness of prenatal breastfeeding education on breastfeeding uptake postpartum: A systematic review. *Midwifery* [online]. 2023, vol. 118. [cit. 8. 6. 2023]. ISSN 1532-3099. DOI: 10.1016/j.midw.2022.103579.

LAKTAČNÍ LIGA [online]. Kojeni.cz, 2023. [cit. 8. 6. 2023]. Dostupné z: <http://www.kojeni.cz/liga/>.

LEWALLEN, L. P. A Review of Instruments Used to Predict Early Breastfeeding Attrition. *Journal of Perinatal Education* [online]. 2006, vol. 15, no. 1, p. 26–41. [cit. 8. 6. 2023]. ISSN 1548-8519. DOI: 10.1624/105812406X92967.

MAZÚCHOVÁ, L., MASKÁLOVÁ, E. a DIVOKOVÁ, D. *Úspěšné kojení: sebeúčinnost matek*. Praha: Grada Publishing, 2022. ISBN 978-80-271-3390-1.

MORTAZAVI, F. et al. Cross Cultural Adaptation, Validity, and Reliability of the Farsi Breastfeeding Attrition Prediction Tools in Iranian Pregnant Women. *Iranian Red Crescent Medical Journal* [online]. 2015, vol. 17, no. 3. [cit. 8. 6. 2023]. ISSN 2074-1812. DOI: 10.5812/ircmj.26354.

MROWETZ, M. a PEREMSKÁ, M. Podpora raného kontaktu jako nepodkročitelná norma – chiméra, či realita budoucnosti? *Pediatric pro praxi* [online]. 2013, roč. 14, č. 3, s. 201–204. [cit. 8. 6. 2023]. ISSN 1803-5264. Dostupné z: <https://www.pediatricpropraxi.cz/pdfs/ped/2013/03/17.pdf>.

MUSLU, G. K., BASBAKKAL, Z. and JANKE, J. The Turkish Version of the Breastfeeding Attrition Prediction Tool. *Journal of human lactation* [online]. 2011, vol. 27, no. 4, p. 350–357. [cit. 8. 6. 2023]. ISSN 1552-5732. DOI: 10.1177/0890334411410692.

PAGE, M. J. et al. The PRISMA 2020 statement: an updated guideline for reporting systematic reviews. *BMJ* [online]. 2021. [cit. 8. 6. 2023]. ISSN 1756-1833. DOI: 10.1136/bmj.n71.

RYSER, F. G. Breastfeeding Attitudes, Intention, and Initiation in Low-Income Women: the Effect of the Best Start Program. *Journal of Human Lactation* [online]. 2004, vol. 20, no. 3, p. 300–305. [cit. 8. 6. 2023]. ISSN 1552-5732. DOI: 10.1177/0890334404266985.

SARTORIO, B. T. et al. Breastfeeding assessment instruments and their use in clinical practice. *Revista gaúcha de enfermagem* [online]. 2017, vol. 38, no. 1. [cit. 8. 6. 2023]. ISSN 1983-1447. DOI: 10.1590/1983-1447.2017.01.64675.

TLÁSKAL, P. Informace k nutričnímu programování tvoří základ nutriční prevence. *Česko-slovenská pediatrie* [online]. 2014, roč. 69, č. 6, s. 370–375. [cit. 8. 6. 2023]. ISSN 1805-4501. Dostupné z: <https://www.prolekare.cz/casopisy/cesko-slovenska-pediatrie/2014-6/informace-k-nutricnimu-programovani-tvori-zaklad-nutricni-prevence-50839>.

WAMBACH, K. A. et al. A Randomized Controlled Trial of Breastfeeding Support and Education for Adolescent Mothers. *Western Journal of Nursing Research* [online]. 2011, vol. 33, no. 4, p. 486–505. [cit. 8. 6. 2023]. ISSN 1552-8456. DOI: 10.1177/0193945910380408.

WAN, H. et al. Factors Predicting Exclusive Breastfeeding among The First Time Chinese Mothers. *Pacific Rim International Journal of Nursing Research* [online]. 2015, vol. 19, no. 1, p. 32–44. [cit. 8. 6. 2023]. ISSN 2586-8373. Available from: <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/PRIJNR/article/view/19512/26328>.

WHO. *Global Nutrition Targets 2025: Breastfeeding Policy Brief* [online]. WHO, 2014. [cit. 8. 6. 2023]. Available from: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/149022/WHO_NMH_NHD_14.7_eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

WHO. *Targets of Sustainable Development Goal 3* [online]. WHO, 2015. [cit. 8. 6. 2023]. Available from: <https://www.who.int/europe/about-us/our-work/sustainable-development-goals/targets-of-sustainable-development-goal-3>.

ZLATOHLÁVKOVÁ, B. Early nutrition and lifelong health. *Pediatric pro praxi* [online]. 2016, vol. 17, no. 5, p. 286–290. [cit. 8. 6. 2023]. ISSN 1803-5264. DOI: 10.36290/ped.2016.065.

Kontakt

Mgr. Lenka Vrlová, DiS.
Fakulta zdravotnických věd, Univerzita Palackého v Olomouci
Ústav ošetřovatelství
Hněvotínská 976/3, 775 15 Olomouc, Česká republika
lenka.vrlova@seznam.cz